

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ ΧΩΡΙΣ ΑΙΤΙΑ – REBEL WITHOUT A CAUSE

Σκηνοθεσία: Νικόλας Ρέι

Σενάριο: Σπιοούαρτ Στερν

Ηθοποιοί: Τζέιμς Ντιν, Νάταλι Γουντ, Σαλ Μινέο, Τζιμ Μπάκους, Αν Ντόραν, Κόρεϊ Άλεν, Γουίλιαμ Χόπερ

Φωτογραφία: Ερνεστ Χάλερ

Μοντάζ: Γουίλιαμ Χ. Ζίγκλερ

Μουσική: Λέοναρντ Ρόζενμαν

Χώρα: Η.Π.Α. (Εγχρωμη)

Διάρκεια: 111'

Προβολή Δευτέρας: Ώρα 7.00 μ.μ.

Προβολή Τρίτης: Ώρα 9.30 μ.μ

Διακρίσεις: 4 Βραβεία και 8 υποψηφιότητες

Academy Awards, USA 1956, 3 υποψηφιότητες για ΟΣΚΑΡ, Καλύτερος ηθοποιός ο Sal Mineo, καλύτερη ηθοποιός η Natalie Wood, καλύτερο σενάριο του Nicholas Ray

Academy of Science Fiction, Fantasy & Horror Films, USA 2014, υποψηφιότητα για καλύτερο DVD/Blu-Ray.

BAFTA Awards 1957, 2 υποψηφιότητες, καλύτερη ταινία και καλύτερος ξένος ηθοποιός ο James Dean.

Golden Globes, USA 1957, Βραβείο υποσχόμενης νέας ηθοποιού, η Natalie Wood

National Film Preservation Board, USA 1990, Βραβείο στην ταινία.

Photoplay Awards 1955, Ειδικό Βραβείο στον James Dean (Actor)

Online Film & Television Association 2019, Βραβείο στην ταινία στο Hall of Fame.

Cahiers du Cinéma 1956. Υποψηφιότητα για 10 Top ταινίες

Η εφηβική ταινία των εφηβικών ταινιών, το φιλμ που άλλαξε κανόνες στη βιομηχανία των 50s, ένα ανεξίτηλο ποπ μνημείο που διεκδικεί με θράσος να ανήκει ταυτόχρονα στην εποχή του και στους αιώνες.

Ο «Επανάστατης Χωρίς Αιτία» είναι μια θλιμμένη ταινία.

Ο τρόπος με τον οποίο διαχειρίζεται τη θλίψη των ηρώων της, της ίδιας της μικροκοινωνίας τους, μιας ολόκληρης χώρας, είναι μνημειώδης, όχι μόνο για την κινηματογραφική μετουσίωση που στα χέρια του Νικόλας Ρέι γίνεται μια γοτθική - κι όμως ποπ - παραβολή για τους αιώνες, σκοτεινή όσο και αστραφτερή ταυτόχρονα, αλλά ίσως σημαντικότερο για την τόλμη της να παραμένει ακόμη και σήμερα μια ταινία που δεν φοβάται να κοιτάξει το τραύμα κατάματα, όχι τόσο για να καταδείξει θύματα και θύτες, αλλά για να διασχίσει ατρόμητη και με θανατηφόρες ταχύτητες τα όποια βήματα προς μια κάποια έξοδο κινδύνου.

Τρεις θρύλοι. Κατά σειρά Τζέιμς Ντιν (1931-1955), Νάταλι Γουντ (1938-1981), Νικόλας Ρέι, ο σκηνοθέτης (1911-1979). Ο Τζέιμς Ντιν πάντα σε ρόλους ασυμβίβαστου, αταίριαστου, ακανόνιστου. Η Νάταλι Γουντ, μια ζωή σε διαρκή ταραχή, απροσάρμοστη κι αυτή. Και ο Νικόλας Ρέι, εγκατέλειψε πρόωρα λόγω καρκίνου. Σ αυτό το φιλμ του 1955 ο Τζέιμς Ντιν κόντρα στην οικογένειά του, σε μια περιπλάνηση χωρίς όρια—αξεχαστο!

Θα αρκούσε για πάντα αυτή η αρχική σκηνή στο αστυνομικό τμήμα, όπου ο Τζιμ Σαρκ, ένας ανήλικος έφηβος που μόλις έχει συλληφθεί μεθυσμένος στη μέση του δρόμου,

ζητάει από τον αστυνομικό να κρατήσει το παιχνίδι με το οποίο βρέθηκε μαζί. Αυτή η αντίφαση, ανάμεσα στον βίαιο ενήλικο κόσμο και την αθωότητα θα απλωθεί σε κύματα και στους τρεις ανήλικους ήρωες, την Τζούντι που βρέθηκε μόνη της να περιπλανιέται μετά τα μεσάνυχτα και τον Πλάτο που πυροβόλησε μερικά κουτάβια, παιδιά που ζουν στα προάστια με γονείς που «όλο κάπνο λείπουν» και που κρύβουν στα συρτάρια τους πιστόλια, παρατημένα να μεγαλώσουν μόνα τους, μέσα σε μια αποπνικτική ατμόσφαιρα αδιαφορίας, συσσωρευμένης οργής και ενός διαγενεακού τραύματος που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά.

Βάζοντας με τρόπο αυθαδώς στον mainstream κινηματογραφικό χάρτη θεματικές όπως η νεανική εγκληματικότητα, ο ανδρισμός, οι σχέσεις γονιών - παιδιών, η ομοφυλοφιλία και το «μαζί» κόντρα στην μοναξιά μιας ολοκληρωμένης δεκαετίας, ο Νικόλας Ρέι - στην πρώτη του εδώ ταινία που δεν διαδραματίζεται στο περιθώριο, αλλά στην καρδιά της προνομίουχας Αμερικής - φτιάχνει μια ιστορία με τον κλασικό, σπουδαίο, αφηγηματικό τρόπο που το έκανε το αμερικάνικο σινεμά (και ο ίδιος). Αλλάζοντας ωστόσο συλλήβδην τους κανόνες.

Το περιτύλιγμα είναι μια σινεμασκοπική φαντασμαγορία (η ειρωνία θέλει την ταινία να γυρίζεται αρχικά ασπρόμαυρη), με το φωτογενές Λος Άντζελες να συναγωνίζεται τις γωνίες του προσώπου του Τζέιμς Ντιν και την ακαταμάχητη γοητεία της Νάταλι Γουντ. Στο βάθος όμως η χρωματική παλέτα προειδοποιεί με το (μυθοποιημένο) κόκκινο μπουφάν του Τζιμ και όλες τις κόκκινες λεπτομέρειες που δημιουργούν μια τεθλασμένη γραμμή κινδύνου και βίας από το πρώτο μέχρι το τελευταίο πλάνο. Οι σκηνές ξεκινούν γραμμικά, με συμπταγείς διαλόγους και άκρως επεξηγηματική ανάλυση (καθώς η ψυχαναλυτική πλευρά της ιστορίας υπήρξε πρωτόγνωρη για την εποχή της), αλλά κρατάνε και ολοκληρώνονται σε μικρές αριστουργηματικές στιγμές offbeat παραλογισμού - είτε είναι ένα γραφείο που θα γίνει σάκος του μποξ για τον Τζιμ ή μια επίσκεψη στο Αστεροσκοπείο που θα καταλήξει να μοιάζει με το «τέλος του κόσμου». Πίσω από τη σχέση των τριών ηρώων (αλλά και τα δίπολα γιος - πατέρας, μαθητής - καθηγητής, νέος - αστυνόμος) κρύβεται διαρκώς η ανάγκη για επαφή, αλλά και μια υπόκωφη σεξουαλικότητα, ανεξέλεγκτη κι αυτή, άγουρη και εγκλωβισμένη μέσα σε απαγορεύσεις και προκαταλήψεις, έτοιμη να οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερα «εγκλήματα».

Ο κατάλογος ανάμεσα στο φαίνεσθαι και το είναι δεν σταματά - ακόμη και η κλασική όσο καμία ποτέ σκηνή της κόντρας με τα αυτοκίνητα δεν είναι παρά μια αναγωγή στο δόγμα του live fast die young που θα γεννούσε από τους new romantics μέχρι το grunge - τραγικά αποτυπωμένη στην ίδια τη σύντομη ζωή του Τζέιμς Ντιν, αλλά και της Νάταλι Γουντ και του Σαλ Μινέο. Τεμαχίζοντας τη σημασία του να είσαι νέος στην Αμερική του '50, ο «Επαναστάτης χωρίς Απία» αναδιρθώνει τη συζήτηση περί ανδρισμού, πατρικής φιγούρας και σεξουαλικής αφύπνισης, φέρνοντας κοινωνία και σινεμά αντιμέτωπο με μια νέα εποχή όπου μπορεί κανείς πλέον να μιλήσει για γονείς που δεν μπορούν να παίξουν το ρόλο που τους αναλογεί, για μια επίπλαστη ευδαιμονία που είναι τόσο σαθρή όσο και τα τεχνάσματα που κρύβουν μόνο επιφανειακά τα βαθιά δομικά προβλήματα μιας κοινωνίας, για ένα teenage angst που μπορεί να είναι ταυτόχρονα πηγή αυτοκαταστροφής αλλά και επιβίωσης.

Λίγο πριν την (αναπόφευκτη) τραγωδία του φινάλε, ο Τζιμ, η Τζούντι και ο Πλάτο θα ζήσουν για λίγο - κυνηγημένοι, αλλά μαζί - τι σημαίνει **να νοιάζεσαι για τον**

άλλον, να ακουμπάς τον άλλον (καθόλου προφανές για τους ήρωες εδώ), να φοράς το μπουφάν του, να ονειρεύεσαι ένα σύμπαν που μπορείς για πρώτη φορά να ονομάσεις «σπίτι». Και είναι εκεί που ανατρέχεις σε όλα τα καθαρίσματα που τους κάνει ο Νικόλας Ρέι από την αρχή της ταινίας, όταν βρίσκονται μαζί στην ίδια σκηνή (από το αστυνομικό τμήμα, μέχρι την άκρη του γκρεμού και από εκεί μέχρι την εγκαταλελειμμένη βίλα), σαν ένας κύκλος που κρατάει και αντέχει τα πάντα μόνο όταν είναι κλειστός, με βενζίνη αυτό το εκρηκτικό κοκτέιλ φόβου και οργής, να τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα προς την ενηλικίωση.

Φτιάχνοντας μια δική τους οικογένεια, και οι τρεις, θα νιώσουν για λίγο το «μαζί» πριν η ζωή δείξει ξανά το πιο σκληρό και άδικο πρόσωπο της.

Από όλα όσα - μυθικά και σχεδόν μυθολογικά - συνδέονται με αυτήν την ταινία: ατάκες και συνθήματα για τη νεότητα και την αθωότητα, στίχοι των Smiths και του Μπρους Σπρίνγκστιν, ο Τζέιμς Ντιν που δεν πρόλαβε να δει την ταινία, οι απογόνιοι του είδους του εφηβικού φιλμ που πλέον δεν θα μπορούσαν παρά να συγκριθούν εν τη γενέσει τους με το φιλμ, την «αυτοβιογραφική» ουσιαστικά εμπλοκή του Νικόλας Ρέι (σε ό,τι αφορά τη σεξουαλικότητα του αλλά και τη διαρκή του αίσθηση ως «ξένου» μέσα στον κόσμο και τη βιομηχανία), την queer αναγωγή που μέσα στις δεκαετίες έγινε κυρίαρχη όπως ακριβώς μοιάζει ξεκάθαρη σήμερα στο σύγχρονο θεατή, το μεγαλύτερο όλων είναι αυτή θλίψη. **Σαρωτική, αγνά ρομαντική, punk και ποπ σαν μια ασπίδα ικανή να σταματήσει το θόρυβο και να κρατήσει για λίγο τη μοναδική αλήθεια που κάνει τον κόσμο να γυρίζει ξανά από την αρχή.**

«Όταν έρθει το τέλος του κόσμου, πιστεύεις πως θα είναι νύχτα;»

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΡΑΝΑΚΗΣ

NICHOLAS RAY (1911-1979)

Σκηνοθέτης, σεναριογράφος και ηθοποιός, ο Raymond Nicholas Kienzle γεννήθηκε στην μικρή πόλη Galesville, Wisconsin, Η.Π.Α. και ήταν γερμανικής και νορβηγικής καταγωγής. Φοίτησε στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο με υποτροφία Frank Lloyd Wright. Αργότερα πήγε στη Νέα Υόρκη όπου ασχολήθηκε με το θέατρο και έγινε φίλος με το Elia Kazan. Γνώρισε την Gloria Grahame που έγινε η δεύτερη γυναίκα του, την οποία χώρισε. Έγινε φίλος με τον Humphrey Bogart με το οποίο έκανε την ταινία «Knock on any door» (1949). Η ταινία «Επαναστάτης χωρίς αιτία» (1955) υπήρξε η σημαντικότερη της καριέρας του. Πέθανε από καρκίνο του πνεύμονος (ήταν βαρύν καπνιστής και πότης). Άφησε στον κόσμο μερικές από τις σπουδαιότερες αλλά και θλιβερές ταινίες που ακόμη συγκινούν. **Φιλμογραφία:** Αστραπή πάνω από το νερό (1980), Marco (μυ 1978), Wet Dreams (1974), We Can't Go Home Again (1973), 55 μέρες στο Πεκίνο (1963), Ο Βασιλέας των βασιλέων (1961), Άγιος σαν τη θύελλα (1960), On Trial (TV Series 1959), Party Girl (1958), Οι πειρατές της πράσινης λίμνης (1958), Bitter Victory (1957), The True Story of Jesse James (1957), Bigger Than Life (1956), Hot Blood (1956), Επαναστάτης χωρίς αιτία (1955), Ο στιγματισμένος (1955), General Electric Theater (1954), Johnny Guitar (1954), Androcles and the Lion (1952), Ο πόθος των δύο (1952), Επικίνδυνο μονοπάτι (1951), Προθεσμία θανάτου (1951), Σημναρχία θανάτου (1951), Born to Be Bad (1950), Διψασμένος για ηδονή (1950), Roseanna McCoy (1949), Knock on Any Door (1949), Το μυστικό μιας γυναίκας (1949), Ο νόμος της μοίρας (1948).